

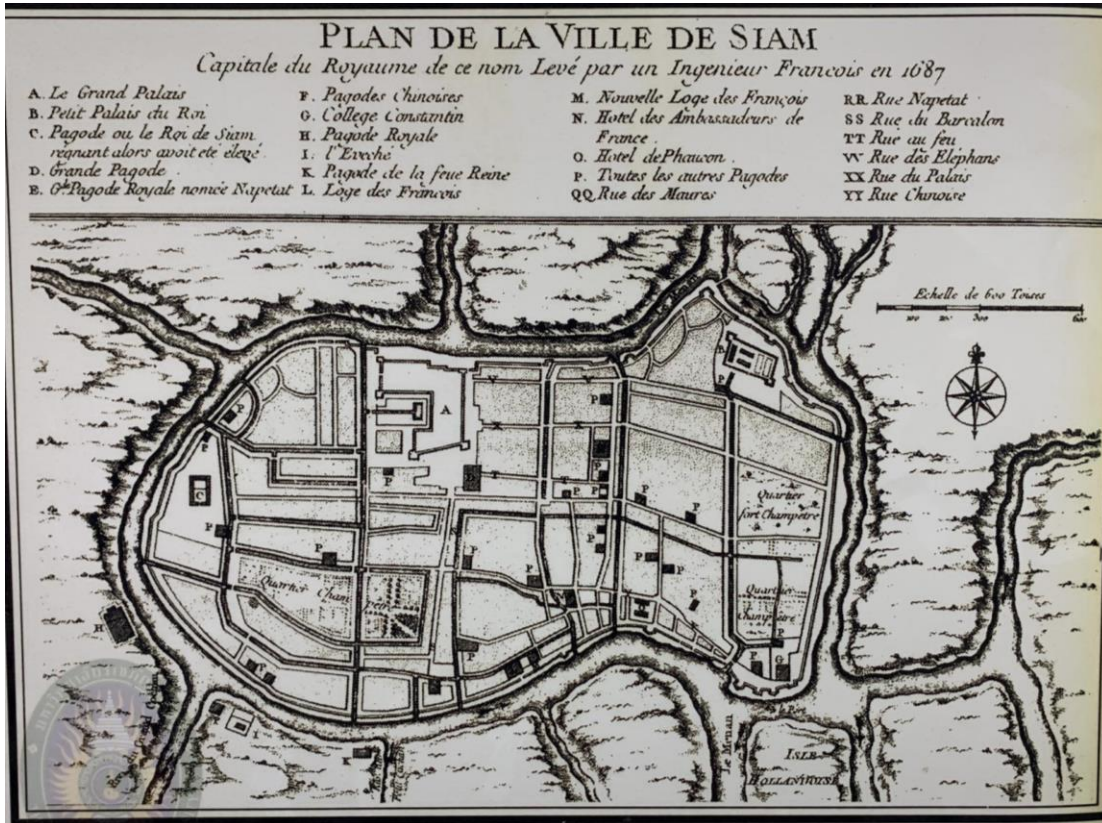
นิตรรศการสมเด็จพระนารายณ์ศึกษา
เนื่องในโอกาสครบรอบ 334 ปี
วันสวรรคตสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

1 - 30 สิงหาคม 2566

ภาพที่ : แผนที่ประเทศสยาม

แผนที่กรุงไทย (ราชอาณาจักรสยาม) ครั้งรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
เมืองมะริด เมืองตะนาวศรี อยู่ปากตะวันตกของคาบสมุทธร ิมอ่าวเบงกอล
จากหนังสือชื่อ A New Historieal Relation of the Kingdom of Siam เรียบเรียงโดย
ม.เดอ.ลาลูแบร์

ภาพที่ 2 : แผนที่เมืองสยาม (อยุธยา)

แผนที่การใช้สอยพื้นที่ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2230 เป็นแผนที่ซึ่งชาวฝรั่งเศสเขียนขึ้นในปลายแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เน้นสถานที่สำคัญ เช่น พระราชวัง แนวถนน แนวคลอง ย่านการค้าและที่พักสำคัญ

ภาพที่ 3 : แผนที่อยุธยา ที่ชาวฝรั่งเศสเขียนไว้ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

จากเอกสารภาษาฝรั่งเศสฉบับสำคัญที่พบคือสารานุกรมบทพรรณนาชื่อเมืองต่างๆในเอเชีย เขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2203 ให้รายละเอียดว่าเมืองอยุธยาเป็นเวนิส (Pierre Davity, 1660 : 754 - 757) ชาวฝรั่งเศสได้ใช้เป็นคู่มือเบื้องต้นก่อน เพื่อทำความเข้าใจลักษณะสภาพของอยุธยา ได้พรรณนาเมืองอยุธยาคือจะเห็นเฉพาะรายละเอียดนอกเมืองเท่านั้น กล่าวคือฝรั่งเศสจะบรรยายตั้งแต่ทิศใต้ของเกาะเมือง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแผนที่ของลา ลูแบร์ในเรื่องของการแบ่งพื้นที่ตั้งของย่านชุมชนภายในและภายนอกเกาะเมืองอยุธยา เพราะฝรั่งเศสคุ้นชินกับเส้นทางการเดินทางทางน้ำเป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 4 : ลำกลาง เรือพระที่นั่ง

ลำบน เรือขุนนาง

ลำล่าง เรือราชทูต

Les bateaux pour le Roi,

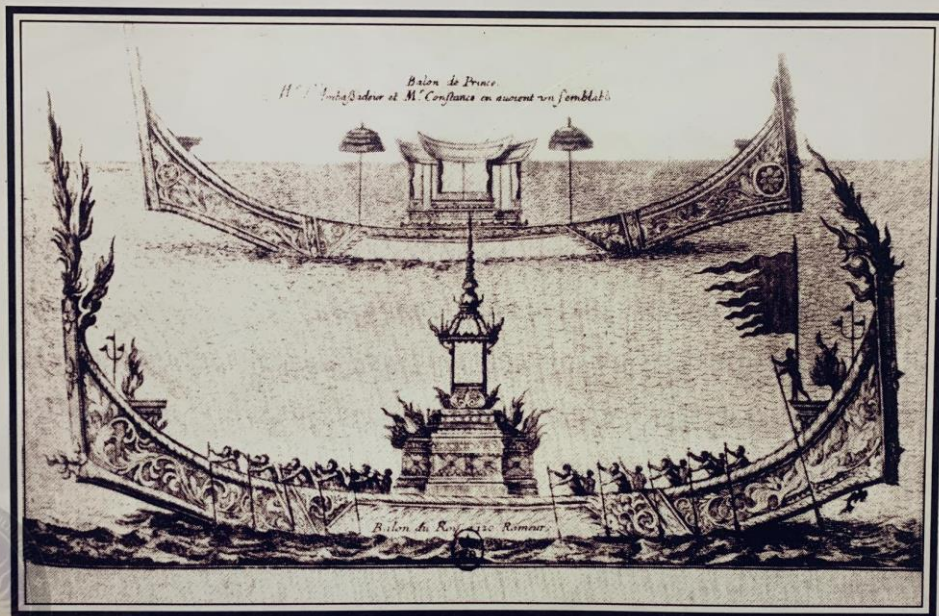
Pour l' ambassadeur et pour les gentilshommes

เรือพระที่นั่งของพระเจ้าแผ่นดิน จาก voyage de siam des Peres Jesuites. การบ่งบอกถึงฐานะของผู้เป็นเจ้าของเรือนั้น พิจารณาได้จากเรือแบบต่างๆ ที่มีอยู่ ขนาดเรือและการตกแต่ง เรือพระที่นั่งของพระเจ้าแผ่นดินมีลักษณะงามสง่าที่สุด และตกแต่งไว้อย่างหรูหรา

ภาพที่ : (บน) เรือยาวของขุนนาง

(ล่าง) แผนผังเรือยาวกับกระทงเรือที่พวกฝีพายนั่งและฐานที่ตั้งกูป-พาย

ลำบน เรือราชทูตและ ม. ก๊องสตังซ์

ลำล่าง เรือพระที่นั่งพระเจ้าแผ่นดินมีฝีพาย ๑๒๐ คน

Le bateau pour les ambassadeurs et M. Constance (en haut)

Le bateau du Roi avec 120 rameurs

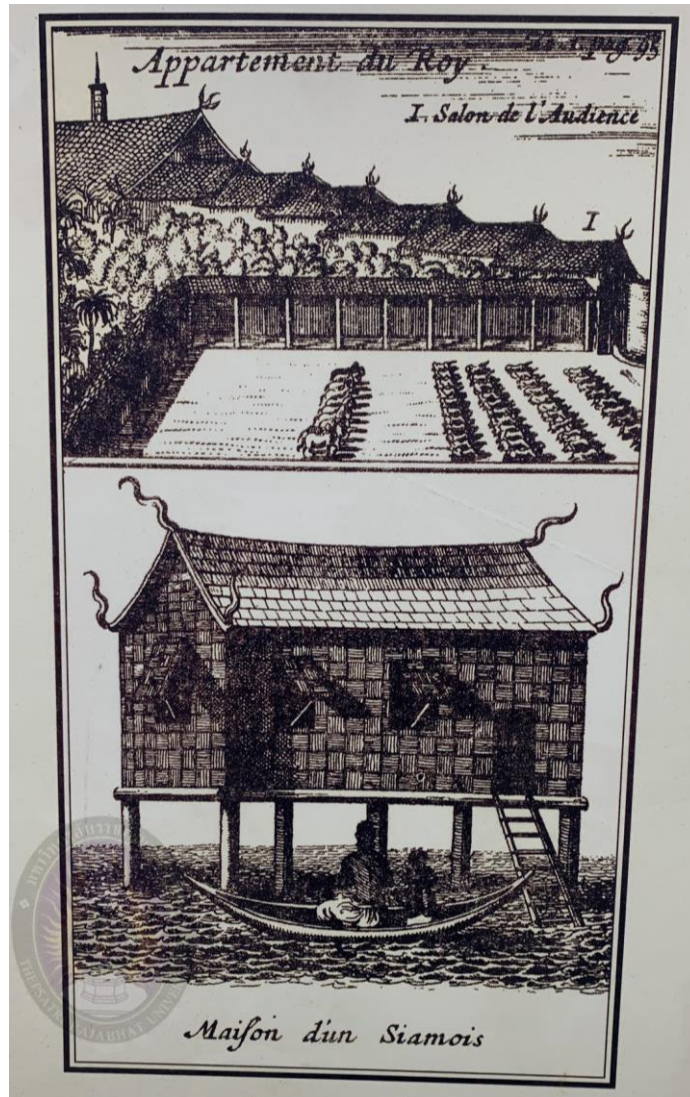

ภาพที่ : การเข้าเฝ้าถวายพระราชสาสน์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ที่พระบรมราชวังพระนครศรีอยุธยา

เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ เซอวาเดีย เดอ โชมองราชทูตจากราชสำนักพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งอาณาจักรฝรั่งเศสได้เข้าเฝ้าทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสาสน์พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นับเป็นครั้งแรกที่ราชสำนักสยามได้ผ่อนปรนพิธีการในราชสำนักให้เป็นที่พอใจแก่คณะราชทูตจากประเทศแดนไกล ที่สำคัญคือ อนุญาตให้คณะราชทูตเดินเข้าห้อพระโรงแทนการหมอบกราบ สวมรองเท้าและนั่งเก้าอี้หน้าพระที่นั่งกราบบังคมทูล แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่ใช่เป็นที่พอใจแก่ราชทูตด้วยอยากยื่นถวายพระราชสาสน์ต่อพระหัตถ์โดยตรงแบบชาวตะวันตก ฉะนั้นจึงไม่ยอมชูปานถวายพระราชสาสน์ขึ้นสูง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงต้องทรงโน้มพระวรกายจากพระบัลลังก์เพื่อทรงรับพระราชสาสน์

ออกญาวิไชยณรงค์ชาวกรีก ผู้เป็นขุนนางสยามและอยู่ในชุดแต่งกายแบบฝรั่งเศส ซึ่งหมอบเฝ้าอยู่กับพื้นได้ร้องขอให้ราชทูตชูปานถวายพระราชสาสน์ให้สูงขึ้นแต่ก็ไม่เป็นผล บุคคลที่ยืนด้านหลังท่านราชทูตคือเจ้าอธิการเดอ ชัวซีย์ ส่วนบุคคลที่แต่งกายในชุดบาทหลวงด้านหน้าคือมุขนายกมิชซังเดอ เมเทลโลโปลิส (บาทหลวงลาโน)

ภาพที่ : ปราสาทราชมนเทียร

(บน) ห้องพระโรง

(ล่าง) เรือนของชาวสยาม

L'appartement du Roi (en haut)

La maison d'un Siamois (en bas)

พระราชวังของพระเจ้าแผ่นดินสร้างอยู่ในเขตที่อยู่ทางเหนือสุด ล้อมรอบด้วยกำแพงอิฐ ๒ ชั้น มีความยาวประมาณครึ่งลิเยอร์ (๑ lieue คิดเป็นระยะทางประมาณ ๔ กิโลเมตร) กำแพงนี้ได้รับการทำนุบำรุงอย่างดีอยู่เสมอ

เรือนของชาวสยาม สร้างด้วยไม้ไผ่สานบนเสาสูงเพื่อหนีน้ำท่วมในฤดูฝน บาทหลวงก็ย์ ตาซาร์ด และ ลาตูแบร์ ได้เขียนไว้ว่า บ้านทุกหลังในสมัยนั้นเป็นบ้านชั้นเดียว เพื่อไม่ให้ผู้ใดอยู่สูงกว่าพระเจ้าแผ่นดินในขณะที่ประทับพระคชาธาร

ภาพที่ : ชุมนางสยาม Un mandarin siamois

การแต่งกาย เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายอื่นๆของชุมนางสยาม เป็นการบอก
ฐานันดรศักดิ์ได้อย่างหนึ่ง เช่น เครื่องแต่งกายที่เป็นสิ่งแปลกประหลาดในสายตา
ชาวฝรั่งเศสคือ ลอมพอก เป็นเครื่องสวมศีรษะ ทรงกรวยสีขาว ทำจากผ้าพับแกนไม้ เช่น
ที่ราชทูตสยามสวมศีรษะเมื่อเข้าเฝ้าพระเจ้ากรุงฝรั่งเศส เป็นต้น

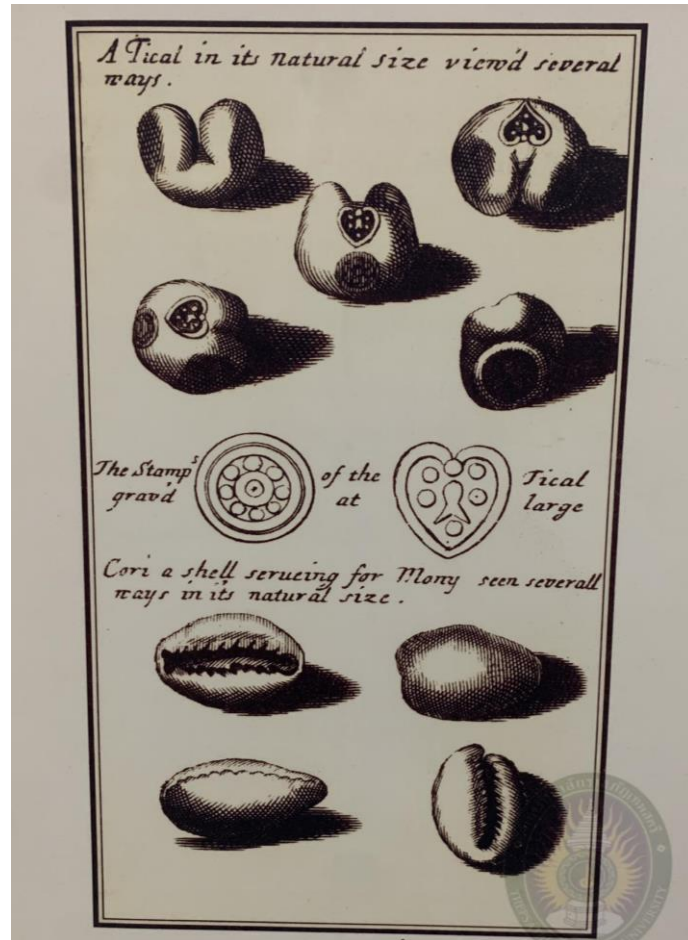
ภาพที่ : ขุนนางสยาม Un mandarin siamois

การแต่งกายขุนนางชายนุ่งโจงกระเบนหรือบางครั้งนุ่งสนับเพลาด้านในและนุ่งโจงทับสวมเสื้อครุยผ้าไหมสลินไม่มีคอเสื้อ แขนเสื้อยาวถึงข้อมือ ขุนนางผู้มีบรรดาศักดิ์สูงได้รับพระราชทานเสื้อคลุมปักอย่างวิจิตร สวมลอมพอกและสวมรองเท้าแตะปลายงอนแหลม เป็นที่แน่ชัดว่าเครื่องแต่งกายขุนนางในยุคนี้ได้รับอิทธิพลการแต่งกายจากแขกเปอร์เซียด้วย และมีผู้บันทึกว่า ผ้าที่ใช้ในการทำเครื่องแต่งกายผู้มีบรรดาศักดิ์จะสวมใส่ผ้าที่สั่งจากต่างประเทศ เช่น เปอร์เซีย (อิหร่าน) อินเดีย จีน

ภาพที่ : หญิงชาวสยามกับลูกชาย Une femme avec un enfant

การแต่งกายโดยทั่วไปของชาวสยาม ลาลูแบร์ว่า “ชาวสยามไปไหนมาไหนด้วยเท้าเปล่า และมีได้สวมหมวก เพื่อที่จะไม่ให้ดูประเจิดประเจ้อ เขาจึงพันเอวและสะโพกคลุมไปจนถึงใต้หัวเข่าไว้ด้วยชิ้นผ้าเขียนเป็นลวดลาย ยาวประมาณ ๒ โอนครั้ง ซึ่งชาวโปรตุเกสเรียกว่า **ปานญ** มาจากศัพท์ละตินว่า ปานนุส บางครั้งที่ไม่ใช้ผ้าลายเขียนนุ่ง ก็ใช้ผ้าไหมเกลี้ยง ๆ บ้าง หรือทอที่ริมเป็นลายทองลายเงินบ้าง”

ภาพที่ : เงินทวดดั่งกับเบี้ย

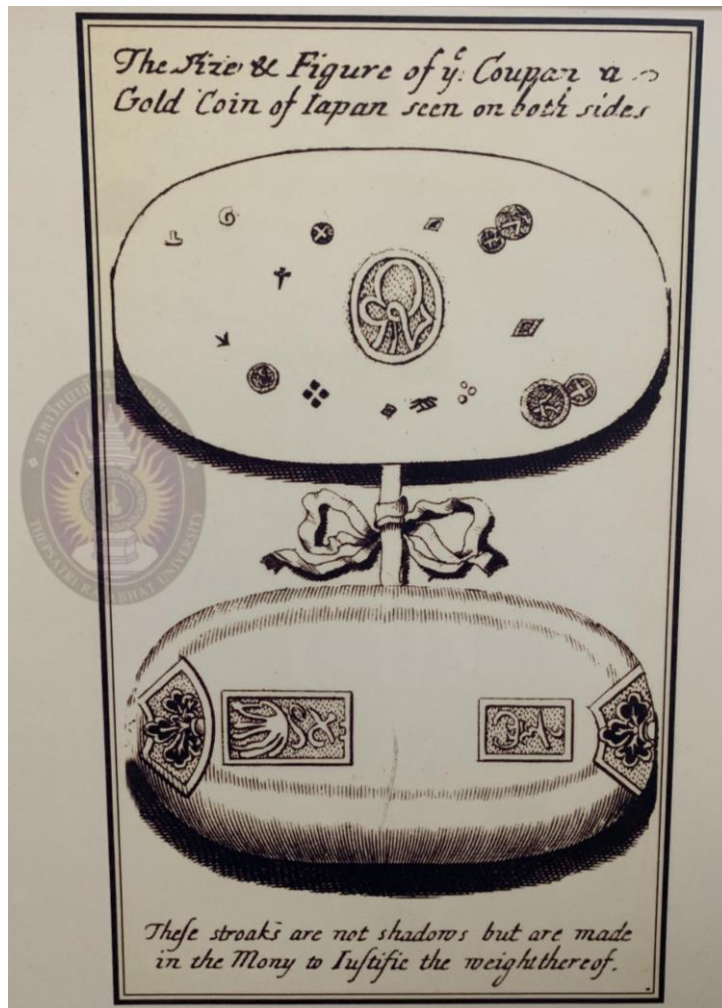
Un tical a sa taille naturelle vu de plusieurs manieres

Cori, un coquillage servant de monnai d'echange

เงินตรา รูปแบบเงินตราครั้งรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ทราบแน่ชัดคือเงินทวดดั่งและเบี้ย สำหรับเงินทวดดั่งทำด้วยโลหะมีค่าคือเงินลักษณะขดกลมคล้ายตัวดั่งประทับตรารูปแบบต่างๆ ซึ่งคงเป็นตราประจำรัชกาล สำหรับตราประทับครั้งสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีบันทึกภาพไว้โดย เดอ ลาลูแบร์ ว่ามีตราดอกบัวและตราธรรมจักร รูปแบบเงินตราอีกชนิดคือเบี้ยซึ่งเป็นหอยทะเลที่ เดอ ลาลูแบร์ บันทึกไว้อีกเช่นกันว่านำมาจากเกาะมัลดีฟและจากฟิลิปปินส์ จำนวนเบี้ย ๘๐๐ ตัว เท่ากับเงิน ๑ เฟื้อง

มาตราเงินครั้งสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นดังนี้คือ

๑ ชั่ง	มี	๒๐ ตำลึง	๑ ตำลึง	มี	๔ บาท
๑ บาท มี	มี	๔ สลึง	๑ สลึง	มี	๒ เฟื้อง
๑ เฟื้อง	มี	๔ ไพ			

ภาพที่ : เหรียญกษาปณ์ญี่ปุ่น
รอยประทับนั้นมิใช่เงา แต่ประทับไว้ในเนื้อเงินเพื่อแจ้งน้ำหนัก
Piece en of du japon

ภาพที่ : พระที่นั่งเย็น

ภาพถ่ายครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากหอจดหมายเหตุหอสมุดแห่งชาติ
กรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงร่วมสังเกตปรากฏการณ์จันทรุปราคาเต็มดวงร่วมกับบาทหลวงนักดาราศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ณ พระที่นั่งทะเลชุบศร (พระที่นั่งเย็น) หรือนักวิชาการเรียกว่า พระที่นั่งไภสรสีหราช เมืองลพบุรี วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ และจากจดหมายเหตุฝรั่งเศสระบุเรื่องสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีพระราชปฏิสันถารกับบาทหลวงนักดาราศาสตร์ฝรั่งเศสหลายวาระ ซึ่งสามารถนำมาประมวลว่าพระองค์ทรงมีความรู้เรื่องดาราศาสตร์ในประเด็นต่างๆดังนี้ เรื่องสัญญาณว่าโลกกลม เรื่องระบบสุริยะในประเด็นสำคัญคือโลกโคจรรอบดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์โคจรรอบดาวเคราะห์ เรื่องภูมิสัญญาณดวงจันทร์ เรื่องจุดมืดบนดวงอาทิตย์ เรื่องสาเหตุการเกิดจันทรุปราคาและสุริยุปราคา เรื่องการเกิดอุปราคา ณ ที่ต่างๆ สามารถนำมาคำนวณกำหนดระยะห่างพื้นที่ให้ถูกต้องได้

ภาพที่ : พระราชวังเมืองละโว้ (ลพบุรี) พระเจ้าแผ่นดินสยามกำลังทรงส่องกล้อง
ทอดพระเนตรจันทร์ปราคา ทางขวามือเป็นพวกนักดาราศาสตร์มิชชันนารีคาทอลิก
Le palais (à Lopburi) d'où le Roi observe l'éclipse de lune

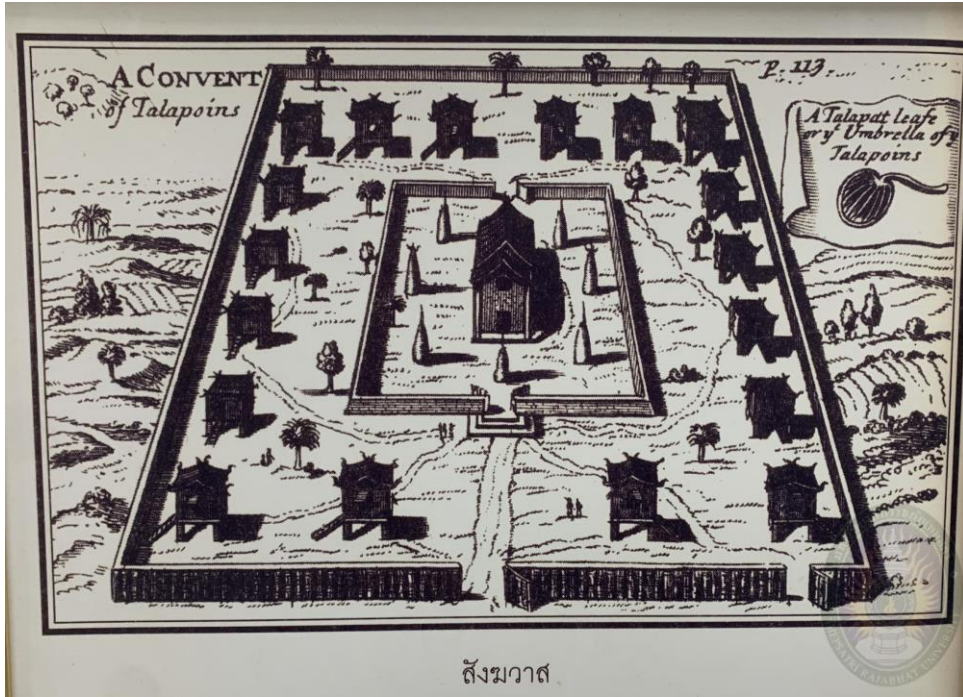
สมเด็จพระนารายณ์ฯ กำลังทรงส่องกล้องทอดพระเนตรจันทร์ปราคา อยู่กับพวกนักดาราศาสตร์เยซุอิต มีสองสามคนในคณะทูตสันถวไมตรีฝรั่งเศสชุดแรกที่เข้ามากรุงสยามในปี พ.ศ. ๒๒๒๘ (ค.ศ. ๑๖๘๕) ซึ่งรวมทั้งบาทหลวงกีเย่ ตาซาร์ด ด้วยที่เป็นนักดาราศาสตร์ พวกนี้ได้นำกล้องดูดาวและกล้องแซกแทนท์มาด้วย สมเด็จพระนารายณ์ฯ ทรงสนพระทัยวิทยาศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง และได้โปรดให้นักดาราศาสตร์เหล่านี้เข้าเฝ้าในวาระเสด็จประทับทอดพระเนตรจันทร์ปราคา ณ พระตำหนักที่ทรงใช้ประทับล่าสัตว์ที่ทะเลชุบศร และทรงเรียนรู้อการใช้เครื่องมือทางดาราศาสตร์ ซึ่งพระเยซุอิตเหล่านั้นได้นำเข้ามา

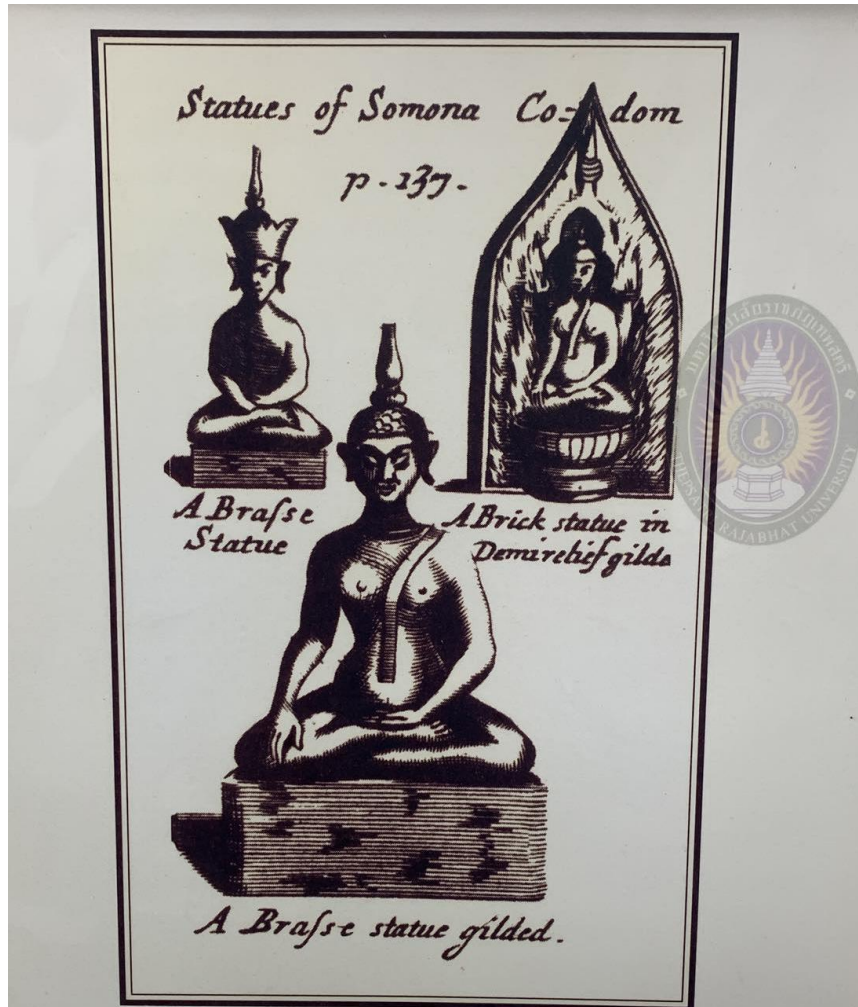

ภาพที่ : สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงร่วมสังเกตปรากฏการณ์จันทรุปราคาเต็มดวงร่วมกับบาทหลวงนักดาราศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ณ พระที่นั่งทะเลชุบศร (พระที่นั่งเย็น) เมืองลพบุรี วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘

จากเอกสารดาราศาสตร์สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่กรุงปารีส พบว่าหอดูดาวกรุงปารีสสร้างเมื่อสามร้อยปีเศษแล้ว ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ วัสดุที่ใช้ก่อสร้างนั้นคือหินที่ดูแล้วมันคงแข็งแรงดี ส่วนที่เป็นหอดูดาวนั้น คือส่วนที่ยื่นออกไปจากอาคารหลัก มีลักษณะเป็นหอสูงแปดเหลี่ยม แต่เดิมส่วนหลังคาแบนราบ ในปัจจุบันสร้างเป็นโดมครอบไว้ และน่าสนใจยิ่งที่พบว่า เพื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสนพระทัยสร้างหอดูดาวขึ้นที่ลพบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๘ นั้นรูปแบบหอดูดาวของลพบุรีก็ละม้ายเหมือนหอดูดาวกรุงปารีส คือเป็นหอสูงสามชั้นแปดเหลี่ยมมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่งดงามและอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นหอดูดาวที่ทันสมัยแห่งแรกของเอเชียไกล

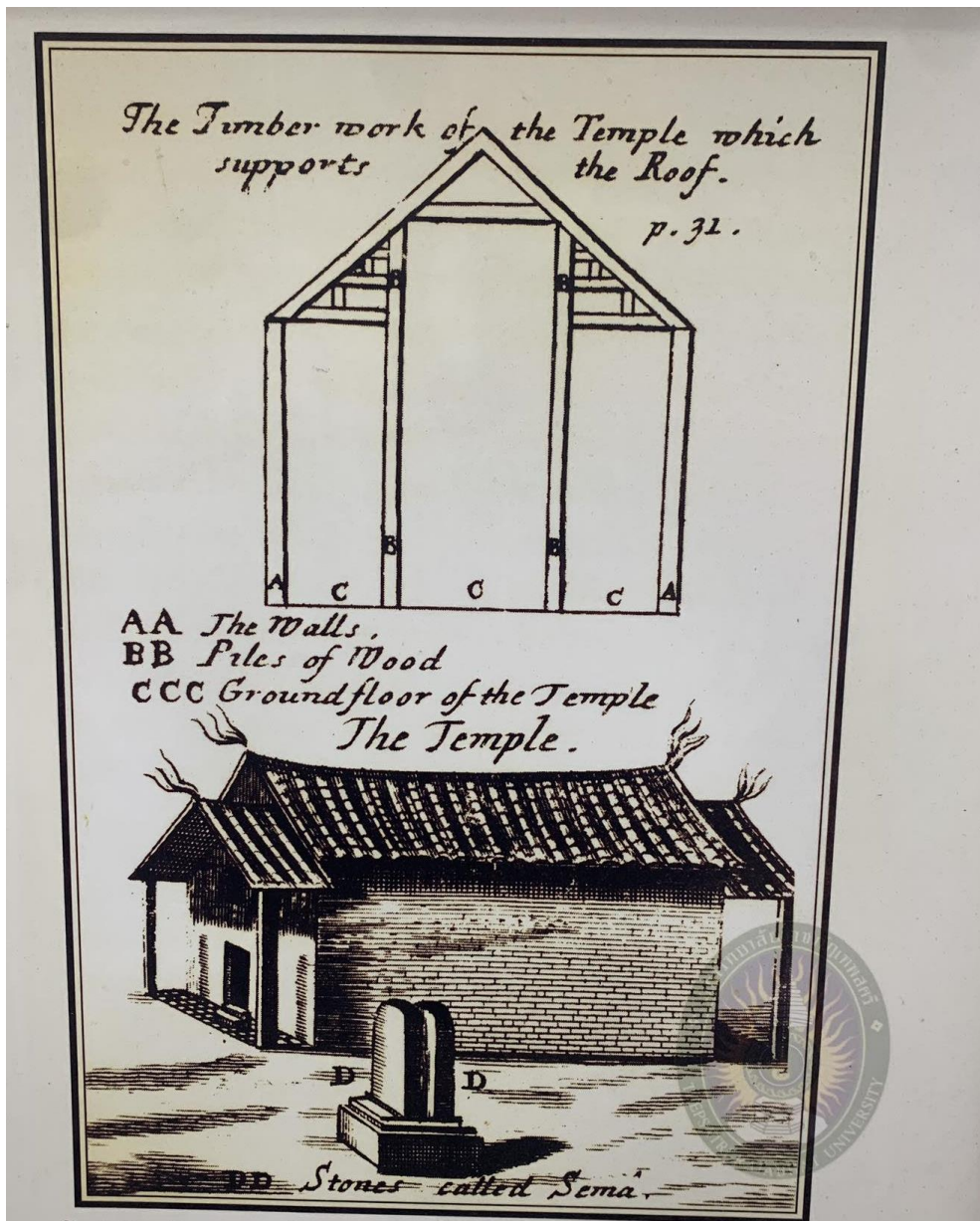

ภาพที่ : สังฆวาส

ภาพที่ : พระพุทธรูป

(ซ้าย) พระพุทธรูปทองแดง (ขวาบน) พระพุทธรูปดินเผาปิดทอง
บางส่วนของนูนขึ้นมา (ล่าง) พระพุทธรูปทองแดงกาไหล่ทองคำ
Statue de Bouddha de cuivre, de brique et de bronze doré

ภาพที่ : โครงรับหลังคาพระอุโบสถ AA ผนังโบสถ์ BB เสา CCC พื้นอุโบสถ
 ตัวอุโบสถ DD พันธสีมา (ทำด้วยศิลา)

La charpente supportant le toit du Temple, construit en Pierre appele "Sema"

ภาพที่ : ช้างพร้อมกูบสำหรับแขกเมือง

La chaise pour les ètrabgers

พานสามชั้นใช้เชิญพระราชสารพระเจ้ากรุงฝรั่งเศส
Vase en or à 3 étages servant à porter les lettres du Roi

หิ่งห้อย, คันไถ
Un vers luisant, une charrue